

Medicinske sestre u Kliničkoj bolnici "Dr. M. Stojanović"

Jović, Hilda; Lang, Branko; Pišpek, Ankica

Source / Izvornik: **Anali Kliničke bolnice "Dr. M. Stojanović", 1985, 24, 165 - 171**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:220:655133>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-30**



Repository / Repozitorij:

[Repository of the Sestre milosrdnice University Hospital Center - KBCSM Repository](#)

ANALI KLINIČKE BOLNICE »DR M. STOJANOVIĆ«

Vol. 24, Posebno izdanje, br. 2

KLINIČKA BOLNICA
»DR MLADEN STOJANOVIĆ«
ZAGREB 1845-1985

Zagreb, 1985.

MEDICINSKE SESTRE U KLINIČKOJ BOLNICI »DR M. STOJANOVIĆ«

Hilda Jović, Branko Lang i Ankica Pišpek

UMJESTO UVODA

Kad se uvečer ugase svjetla mnogobrojnih prozora bolnice, prozori iza kojih su medicinske sestre uvijek su osvijetljeni. Gotovo je nemoguće zamisliti bolnicu bez medicinskih sestara. Bilo je razdoblja u povijesti bolnice, kad su jedino medicinske sestre ostajale uz bolesnike. One su i danas svjedoci vraćanja životu ili umiranja, suputnici prema radosti i boli, prijatelji mnogobrojnih obitelji u posjetima.

U svanuće, prvo lice na vratima bolesničke sobe je sestрино, prije spavanja posljednje je lice sestрино. Sestre kao da nikad, baš nikad, ne napuštaju bolnicu i bolesnike. Bolesnici ne mogu bez medicinskih sestara, liječnici su nemoćni bez medicinskih sestara. To su Anice, Vere, Štefice, s plavim, crnim i šućmurastim očima, visoke, niske, djevojke ili majke. A uvijek majke. Majke svima koji dolaze ili odlaze, majke u prolazu ali koje se pamte, koje su potrebne u nevolji. Sestra umiva, češlja, pere izmučeno tijelo, briše suze, hrani, odijeva, drži za ruku i miluje, daje spasonosne lijekove, tješi, bodri i ispraća. Svakog na svom putu. Liječnika prati, stoji uz njega, zapisuje mnogobrojne upute za jedan dan, za godinu dana, za čitav život. Ogromna rijeka žena, što svakodnevno tri puta zavije Vinogradskom ulicom, naše su medicinske sestre.

Odlučili smo zbog toga posebno mjesto u ovoj knjizi dati medicinskim sestrama. Posebno, jer zaslužuju. A sestre su stvarale Bolnicu, sestre milosrdnice, časne sestre — redovnice, povijesnim zbivanjima nastavile su medicinske sestre, koje su sve pisale ovo poglavlje. Kao i obično više su radile, a manje pisale o svojoj velikoj povijesti.

SESTRINSTVO I NJEGA BOLESNIKA U KLINIČKOJ BOLNICI »DR MLADEN STOJANOVIĆ«

Razvoj sestrinstva i medicinske njege u *Kliničkoj bolnici »Dr Mladen Stojanović«* ima svoju dugu povijest u 140 godina postojanja Bolnice i 90 godina rada na današnjoj lokaciji. Konačno, i utemeljitelji ove bolnice bile su sestre milosrdnice, koje nisu bile samo tzv. vlasnici bolnice, već i prve sestre za njegu bolesnika i pomoćnice liječnicima. U onom povijesnom razdoblju, ta je činjenica bila posve normalna, jer su mnoge zdravstvene ustanove vodile redovnice. Ima nekoliko razdoblja u razvoju sestrinstva i medicinske njege u Bolnici. Ova razdoblja odgovaraju razvoju medicinske struke i znanosti. Sestrinstvo s redovnicama, na razini njegovateljica i bolničarki, zamijenile su školovane medicinske sestre, sa

srednjom i višom školom. Međutim, ne smije se zaboraviti ni pomoćno osoblje, priučene bolničare i ostale, koji su preuzeli ogromnu ulogu u medicinskoj njezi, nakon odlaska redovnica, a nedostatak stručnosti zamijenili visokim ljudskim karakteristikama.

Razdoblje od 1978. do 1982. je bilo osobito teško. Tada su, zbog napornog bolničkog rada, medicinske sestre odlazile u izvanbolničku službu, dječje jaslice i na privremeni rad u inozemstvo, Bolnica je bila u velikoj krizi s ovim kadrovima. Od 1982. godine, stanje u kadrovskoj popunjenosti se bitno popravlja, a dolazi i do užih specijalizacija, osobito za suvremeni medicinski tretman u intenzivnim njegama itd.

Naši kadrovi, sestre i liječnici svojim su brojnim aktivnostima bili uzor u školovanju nižeg, srednjeg i višeg medicinskog kadra u zemlji, republici i u ovom gradu. U krugu Bolnice, našim vlastitim snagama smo školovali bolničare, dječje negovateljice, babice, instrumentarke, medicinske sestre općeg i primaljskog smjera, sa srednjom stručnom spremom te fizioterapeute i više medicinske sestre općeg i primaljskog smjera. Duže od 30 godina, ova bolnica školuje navedene kadrove uz rad, seminarima.

Njgom bolesnika su se prije 50 godina bavile priučene bolničarke, uglavnom redovnice, nedovoljno školovane za težak i složen posao njege bolesnika. Redovnice su nedostatak dobrog i pravilnog školovanja nadoknađivale duljim ostajanjem uz bolesnike i njegom ležećih bolesnika. Bolnica je za vrijeme uprave milosrdnih sestara imala veliki broj bolesnika (oko 400) u *Očnom odjelu*. U to je vrijeme vladao trahom, a njega bolesnika i tretman nisu bili suviše složeni i toliko skupi. U *plućnom odjelu* je bilo 200 bolesnika. *Interni, Kirurški, Neurološki i Dječji odjel* imali su osjetno manji broj bolesnika, radi skupih i složenih radnih uvjeta. Redovnice u ovoj bolnici nisu nikad radile na ginekologiji i u rodilištu. Na ovim poslovima su, uglavnom, radile babice i medicinske sestre, u počecima one općeg smjera, a kasnije i one posebnog primaljskog smjera. Uz redovnice, u Bolnici je radilo i civilno osoblje, uglavnom administrativna radna snaga i pomoćni radnici. U malobrojnoj literaturi iz vremena od 1920. do 1947. godine, spominje se nužnost školovanja bolničarki i medicinskih sestara za potrebe tadašnje zdravstvene službe. Iz članka sestre *Livije Kim*, citiramo, odlomak, koji govori o počecima školovanja redovnica i prvim počecima školovanja medicinskih sestara.

»Za svaki posao danas se traži odgovarajuća stručna sprema. Ona se postiže školovanjem. Nekad se u zdravstvu stručna sprema stjecala praktičnim radom. Starije i iskusnije bolničarke prenosile su znanje na mlađe bolničarke. Tek 1920. godine, *Ministarstvo zdravlja* odlučilo je u Zagrebu otvoriti školu za sestre pomoćnice. Prve sestre nastavnice za tu školu završile su školovanje u Beču. Među njima bile su s. *Klarisa Radovanović* i s. *Blanda Stipetić*, sestre milosrdnice iz Zagreba. U jesen 1921. godine, otvorena je u Zagrebu dvogodišnja škola za sestre pomoćnice za rad u tuberkuloznim dispanzerima. Posebnim dopuštenjem *Ministarstva zdravlja*, mogle su se u tu školu upisati i redovnice, koje su imale četiri godine praktičnog rada u bolnicama. To im se uračunavalo u praktični dio školskog programa i zato je za njih škola trajala samo jednu godinu. Poglavar i vjerskih redova su upisali 15 sestara iz raznih bolnica. Otvaranjem te škole, počela je redovita naobrazba sestara i bolničarki. Brigu o njihovu školovanju je vodila *Vrhovna uprava Družbe sestara milosrdnica*.

Bolnice u kojima su radile sestre milosrdnice su u to vrijeme tražile diplomirane sestre i bolničare. Da udovolji njihovoj želji, Vrhovna je uprava Družbe otvorila vlastitu bolničku školu u Vinogradskoj bolnici u Zagrebu, samo za sestre milosrdnice«.

Sestrinstvo u ovoj bolnici nije staro. Prve su školovane medicinske sestre došle u Bolnicu pod konac 1947. godine i počele preuzimati rad na organizaciji njege bolesnika, raspored zdravstvenih kadrova i odgoju budućeg medicinskog kadra. Prve sestre, koje su se školovale u inozemstvu u ili u našoj zemlji, bile su *Marija Friščić*, glavna sestra *Internog odjela*, *Mira Jurković* glavna sestra *Kožnog odjela*, *Nevenka Hanzl*, glavna sestra *Dječjeg odjela* koja je 1950. godine otišla na Rebro, a nju je zamijenila s. *Vera Žapčić*, koja je preuzela dužnost glavne sestre *Dječjeg odjela*. Prva glavna sestra Bolnice je bila s. *Hilda Jović*, koja je ujedno bila i voditelj *Škole za bolničare i dječje njegovateljice*. U prvim počecima, to još nisu bile prave škole, nego tečajevi za dokvalifikaciju bolničara, koji su trajali najprije 6 mjeseci a kasnije godinu dana. U to je vrijeme bila otvorena škola, koja je trajala najprije jednu godinu, zatim dvije godine.

Razdoblje poslije drugog svjetskog rata je bilo najteže razdoblje u ovoj bolnici. Tada su radile malobrojne školovane sestre, uz pomoćno osoblje koje se ujedno i školovalo za buduće bolničare. Redovnice su napustile Bolnicu 1948. g. i u Bolnici je ostala velika praznina. Nekvalificirano je osoblje mnogo radilo, ali je željelo i da nešto nauči.

Razredi su *Bolničke škole* i *Škole za dječje njegovateljice* bili veliki, a u njima se školovao i kadar za potrebe hitne pomoći u Zagrebu i SUP-a.

Krajem 1950. godine, počele su dolaziti u Bolnicu mlade diplomirane sestre i to *Andela Lesar*, *Darinka Sabljak*, *Karmla Čavlović* i *Ankica Krvavica-Pišpek*. Ove su mlade sestre najprije obilazile ključne bolničke odjele i radile 2—3 mjeseca u *Dječjem odjelu*, *Kirurškom odjelu*, i drugima, a nakon toga su položile stručni ispit i postupno preuzimale odgovorne funkcije glavnih sestara, u odjelima u kojima nije bilo ni jedne školovane medicinske sestre. S. *Andela Lesar* je preuzela *Očni odjel*, s. *Darinka Sabljak* *Odjel za uho grlo i nos*, *Karmela Čavlović* je preuzela dužnost kontrolne sestre u *Dječjem odjelu*, a *Ankica Krvavica-Pišpek* *Nurološko-psihijatrijski odjel*. Pomalo su dolazile školovane sestre, i uz manji broj starijih, iskusnih sestara, popunjavala su se ključna rukovođa sestrinska mjesta. Dolaskom školovanog osoblja, normalizirali su se i rad i uvjeti rada u Bolnici.

Iznijet ćemo nekoliko povijesnih momenata u razvoju školovanja medicinskih sestara u našoj bolnici:

1. 1947. godine preseljeno je u Vinogradsku i otvoreno *Primaljsko učilište*, danas *Škola za medicinske sestre primaljskog smjera*.

2. *Škola za fizikalnu i radnu terapiju* bila je otvorena 1947. godine i radila je u Bolnici sve do 1973. godine, kad se preselila u Mlinarsku ulicu.

3. *Jednogodišnji bolničarski tečaj* je radio 1947/1948. godine, *Jednogodišnja Škola za bolničare* 1948/1949. godine, *Šestmesečni tečaj za bolničare* 1948/1949. 1949/1950. godine — govorilo se o *Dvogodišnjoj bolničarskoj školi*.

4. *Škola za bolničare*, u trajanju od dvije godine, radila je u Bolnici do 14. 1. 1958. godine. *Škola za dječje njegovateljice*, u trajanju od dvije godine, radila je u Bolnici do 10. 2. 1958. godine. *Škola za dječje njegovateljice* iz Klaićeve ulice spojila se sa školom u Vinogradskoj 1961. godine.

5. Prava Škola za medicinske sestre bila je otvorena u Vinogradskoj 29, 1960. godine. 1966. godine, ova škola se spojila sa Školom za medicinske sestre pedijatrijskog smjera. 1975. godine, Škola za medicinske sestre općeg smjera spojila se u Zdravstveni obrazovni centar Zagreb i postala radna jedinica Vinogradska 29.

Podatke o kretanju sestričkog kadra od 1949. do 1963. i od 1965. do 1984. prikazujemo na tablicama 1 i 2.

God.	Medicinska sestra		Bolničari i njegovat.	Babice	Medicinski i rengenski tehničari
	SSS	VSS			
1949.	4	—	121	16	17
1950.	9	—	124	16	16
1951.	10	—	136	16	20
1952.	24	—	160	16	30
1953.	29	—	166	12	30
1954.	31	—	195	14	29
1955.	26	—	219	16	27
1956.	24	—	249	17	29
1957.	33	—	259	18	51
1958.	29	1	261	20	46
1959.	31	1	265	21	43
1960.	37	2	294	23	53
1961.	40	7	297	22	51
1962.	42	7	299	24	53
1963.	64	8	311	24	60

Tab. 1. Kretanje kadrova od 1949. do 1963. godine.

1965. godina		
medicinske sestre općeg smjera	SSS	58
	VSS	14
bolničari	NSS	194
dječje negovateljice	NSS	55
medicinske sestre primaljskog smjera	SSS	12
babice	NSS	24
instrumentari	NSS	34
1975. godina		
medicinske sestre općeg smjera	SSS	334
	VSS	33
bolničari	NSS	103
medicinske sestre pedijatrijskog smjera	SSS	2
	NSS	29
medicinske sestre primaljskog smjera	SSS	45
babice	NSS	8
instrumentari	NSS	9
1980. godina		
medicinske sestre općeg smjera	SSS	465
	VSS	57
bolničari	NSS	54
dječje negovateljice	NSS	15
medicinske sestre primaljskog smjera	SSS	50
	VSS	2
babice	NSS	5
instrumentari	NSS	5
1984. godina		
medicinske sestre općeg smjera	SSS	520
	VSS	93
bolničari	NSS	31
dječje negovateljice	NSS	11
medicinske sestre primaljskog smjera	SSS	55
	VSS	5
babice	NSS	0
instrumentari	NSS	0

Tab. 2. Kretanje kadrova od 1965. do 1984. godine. Napomena: U grupu medicinskih sestara općeg smjera svrstavamo i medicinske tehničare i dijetetičare.

Tablički prikazujemo kadrove po klinikama i stručnoj spremi, od 1975. do 1982. godine (tab. 3, 4, 5).

Klinike-zavodi-radne zajednice	Medicinske sestre			Medicinski tehničari			Dijetetičari		
	1975.	1978.	1982.	1975.	1978.	1982.	1975.	1978.	1982.
Zavod za plućne bolesti i tuberkulozu	1	1	1	—	—	—	—	—	—
Klinika za unutarnje bolesti	5	6	13	—	—	—	—	—	—
Klinika za neurol. psihijat, alkohol. i druge ovisnosti	6	7	9	—	—	—	—	—	—
Kirurška klinika	6	7	10	—	—	—	—	—	—
Klinika za dječje bolesti	3	3	3	—	—	—	—	—	—
Klinika za očne bolesti	3	5	6	—	—	—	—	—	—
Klin. za otorinolaringol. i cervikofac. kir.	1	3	3	—	—	—	—	—	—
Klinika za kožne i spolne bolesti	2	2	2	—	—	—	—	—	—
Klinika za urologiju	1	2	3	—	—	—	—	—	—
Klinika za ženske bol. i porodiljstvo	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Klinika za fiz. med. i rehabilitaciju	1	1	3	—	—	—	—	—	—
Klinika za nukl. med. i onkologiju	1	2	2	1	3	5	—	—	—
Zavod za anesteziol. i intenz. liječenje	—	2	2	1	1	1	—	—	—
Prehrana	—	—	—	—	—	—	2	3	3
Tajništvo	1	1	1	—	—	—	—	—	—

Tab. 3. Viša stručna sprema.

Klinike-zavodi-radne zajednice	Medicinski tehničari			Medicinske sestre			Instrumentari		
	1975.	1978.	1982.	1975.	1978.	1982.	1975.	1978.	1982.
Zavod za plućne bolesti i tuberkulozu	11	13	19	—	—	1	—	—	—
Klinika za unutarnje bolesti	53	70	81	—	—	1	—	—	—
Klinika za neurol., psihijat, alkohol. i druge ovisnosti	51	59	70	—	2	3	—	—	—
Kirurška klinika	66	76	73	—	4	13	11	12	11
Klinika za dječje bolesti	35	47	58	—	—	—	—	—	—
Klinika za očne bolesti	21	21	29	1	1	1	3	2	5
Klin. za otorinolaringol. i cervikofac. kir.	26	23	35	—	1	—	2	5	6
Klinika za kožne i spolne bolesti	6	9	16	—	—	—	—	—	—
Klinika za urologiju	14	14	17	1	2	4	2	4	4
Klinika za ženske bolesti i porodiljstvo	45	48	54	—	—	—	—	2	2
Klinika za fiz. med. i rehabilitaciju	16	18	19	—	—	—	—	—	—
Klinika za nukl. med. i onkologiju	6	11	12	8	7	7	—	—	—
Zavod za radiologiju i onkologiju	—	1	—	—	—	—	1	1	1
Zavod za mikrobiol. parazitol. i hospital. infekcije	1	1	1	—	—	—	—	—	—
Zavod za anesteziol. i intenz. liječenje	4	6	8	—	1	3	—	—	—
Ljekarna	—	—	—	1	—	—	—	—	—
RZ Tajništvo - Bolnički servis	15	18	23	—	1	1	—	—	—

Tab. 4. Srednja stručna sprema.

Klinike - zavodi	Bolničari			Instrumentari			Dječje negovat.			Babice		
	1975.	1978.	1982.	1975.	1978.	1982.	1975.	1978.	1982.	1975.	1978.	1982.
Zavod za plućne bolesti i tuberkulozu	9	5	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Klinika za unutarnje bolesti	15	14	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Klin. za neurol. psihijat, alkohol. i druge ovisnosti	8	7	3	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Kirurška klinika	26	21	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Klinika za dječje bolesti	6	3	2	—	—	—	19	13	10	—	—	—
Klinika za očne bolesti	14	11	5	—	—	—	1	1	1	—	—	—
Klinika za otorinolaringol. i cervikofac. kir.	5	3	1	4	4	—	—	—	—	—	—	—
Klin. za kožne i spol. bolesti	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Klinika za urologiju	12	10	5	2	2	2	1	—	—	—	—	—
Klin. za ženske bol. i porod.	—	—	—	3	3	2	6	3	2	8	6	3
Klin. za fiz. med. i rehab.	2	2	1	—	—	—	2	1	—	—	—	—
Klin. za nukl. med. i onkol.	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zavod za radiol. i onkol.	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zavod za mikrobiol. parazitol. i hospital. infekcije	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zavod za anesteziol. i intenz. liječenje	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Tab. 5. Niža stručna sprema.

Već 1954. godine, Bolnica šalje na dvogodišnji poslijediplomski studij u *Školu narodnog zdravlja »Andrija Štampar«* prvu sestru ove Bolnice, *Ankicu Krvavicu-Pišpek*, a 1958. godine, Bolnica joj priznaje višu stručnu spremu. 1959. godine, odlazi na školovanje druga sestra, glavna sestra Bolnice *Sofija Korica*. Postepeno se popravlja stanje školovanosti sestara i podiže na višu stručnu razinu. 1958. godine, Bolnica je stipendirala 5 studentica *Više škole za medicinske sestre* u Zagrebu, koje su po završetku školovanja, 1960. godine, došla na rad u Bolnicu, a to su: s. *Štefica Vojvoda*, s. *Nada Abramović*, s. *Sonja Njegovan*, s. *Marija Struški* i s. *Višnja Salat-Đurašin*.

Sestrinske publikacije koje su izlazile u ovoj bolnici, odigrale su važnu ulogu u edukaciji sestara. To je časopis *Psihijatrijska njega*, koji je počeo u ovoj Bolnici izlaziti 1964. godine, s četiri broja godišnje, a urednici su bili *prof. dr Vladimir Hudolin* i *Ankica Pišpek*. 1970. godine, časopis *Psihijatrijska njega* se fuzionirao sa sestrinskim časopisom *Vjesnik medicinskih sestara i tehničara SR Hrvatske*, koji se našao u višegodišnjoj krizi, a sada je također izlazio u našoj bolnici i tiskao se u *Tiskari radne terapije Centra za proučavanje i suzbijanje alkoholizma, Klinike za neurologiju, psihijatriju, alkoholizam i druge ovisnosti*, do 1970. godine. Urednica je bila *Ankica Pišpek*.

Zanimljiv je razvoj sestrinstva u pojedinim klinikama i zavodima. Razvoj je ovisio o mnogobrojnim faktorima, kao što su: školovanje kadrova, uvođenje nove tehnologije, stručno-znanstvena saznanja itd. Tako se, npr. 1972. godine, formirao samostalni *Zavod za nuklearnu medicinu i onkologiju*, pa je trebalo uposliti veći broj medicinskih sestara, koje su morale proći dugotrajnu obradu uz rad, za primjenu nuklearne energije u dijagnostici i terapiji.

Klinika za očne bolesti, u svom početku, imala je 400 postelja, a danas ima samo 90 postelja, ali u njoj rade visoko specijalizirane i usmjerene medicinske sestre u raznim kabinetima i ambulantomama. Očiti napredak u razvoju sestrinstva pokazuju podaci iz *Klinike za dječje bolesti*. Tako su npr. 1964. godine u Klinici bile 3 medicinske sestre sa srednjom stručnom spremom, 17 bolničarki i 32 dječje njegovateljice, da bi 1984. godine bile 4 medicinske sestre s višom stručnom spremom, 61 medicinska sestra sa srednjom stručnom spremom, 8 dječjih njegovateljica i jedna bolničarka. Poseban problem u radu predstavlja *Centar za nedonoščad*, u kojem rade medicinske sestre s visokim stupnjem profesionalnosti i školovanosti.

U *Kirurškoj klinici*, još je 1956. godine bilo 40 bolničara i svega 8 medicinskih sestara. 1962. godine otvoren je *Odjel intenzivne skrbi*, tako da su medicinske sestre došle u *Kiruršku kliniku* u većem broju.

Osobita se pažnja poklanja edukaciji za što bolje funkcioniranje kirurškog tima i za probleme reanimacije. Pneumoftizeološka služba je imala bitan utjecaj na razvoj sestrinstva u nas, zato što su se prve škole za medicinske sestre u nas osnivale još 1921. godine, za potrebe suzbijanja tuberkuloze. Sestre *Zavoda za plućne bolesti i tuberkulozu* imaju zapaženu ulogu u *Pneumoftizeološkoj sekciji Društva medicinskih sestara i tehničara SR Hrvatske*, koja je osnovana 1973. godine.

Posebnu pažnju zaslužuje razvoj sestrinstva u *Klinici za neurologiju, psihijatriju, alkoholizam, i druge ovisnosti*. 1954. godine, kad su bila otključana vrata *Psihijatrijskog odsjeka*, skinute rešetke i uvedene suvremene metode liječenja, zamijenjen je pretežno muški bolničarski personal medicinskim sestrama, što je u

to vrijeme bio revolucionarni zahvat u psihijatriji. Otvaranjem *Odjela za alkoholizam, Odsjeka ovisnosti*, jedinice intenzivne njege, orijentacijom prema izvanbolničkim aktivnostima i alternativnim programima (klubovi liječenih alkoholičara, *Klub psihijatrijskih bolesnika*, socioterapijski psihijatrijski klubovi) došlo je do specijalizacije, diferencijacije i pojačane stručne aktivnosti medicinskih sestara na ovim programima.

Razvoj sestrinstva u *Klinici za ginekologiju i porodiljstvo* usko je vezan uz razvoj sestre-primalje. Prvo primaljsko učilište u nas bilo je vezano za *Kraljevsko zemaljsko rodilište*, smješteno u zgradi milosrdnih sestara, u Ilici br. 83, a prvi ravnatelj bio je od 1. 11. 1877. godine *dr Antun Lobmayer* (1844 — 1906), koji je 1877. godine objavio udžbenik primaljstva: »*Učevna knjiga za učenice primaljstva*«. Prije otvaranja učilišta za primalje, u tadašnjoj Hrvatskoj bilo je 198 a već je 1905. godine bilo 888 primalja. 1920. godine, *Primaljska škola* preselila je u novosagrađeno *Rodilište* u Petrovoj ulici, a 1947. godine, škola se ponovno vratila u našu bolnicu.

1972. godine je u krugu Bolnice bila sagrađena posebna zgrada s internatom za edukaciju sestara primaljskog smjera. *Klinika za ginekologiju i porodništvo*, sa svojim stručnim potencijalom, imala je golemu ulogu u razvoju primaljstva u našoj sredini.

Mnogo toga još moramo učiniti i popraviti, a najvažnije je od svega da naš rad i naš odnos prema bolesnicima iz dana u dan popravljamo i podižemo na sve višu razinu stručnosti i humanosti.

Potrebe zdravstvene službe za kadrovima, koji moraju biti školovani po suvremenim zahtjevima medicine, sve su veće. Danas već osjećamo posljedice neadekvatnog školovanja medicinskog osoblja i udruženi rad traži školovanje sestara na V, VI i VII stupnju stručne spreme.

Pojačana kvalifikacijska struktura zahtijeva ovaj kadar za poslove dječje zaštite, zaštite društvenog zdravlja, za potrebe intenzivnih njege, za rad u operacijskim dvoranama itd.

VII stupanj stručne spreme je naročito važan za složene radne zadatke buduće sestre u zdravstvenoj njezi bolesnika, zdravstvenim domovima i bolnicama i za sestre nastavnice u školama medicinskih sestara.